AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina antradieniais ir penktadieniais

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 40 | Vilnius 1938 m. rugsėjo 16 d. | Pirmi metai

Šiame numeryje

GAILA, LABAI GAILA

Ko gaila? Atsakome iš karto. Labai gaila Tautų Sąjungos, kurios visišką bejėgiškumą atjaučia Europa, ypač šiuo metu, kada tik ką pasibaigė Vokietijos hitlerininkų partijos kongresas Niurenberge. Atrodo, ką čia vienas su kitu turi bendro. Tautų Sąjunga — beveik viso pasaulio valstybių susibūrimas į vieną draugiją ir didžvalstybės valdančios partijos kongresas. Deja. Viena su kitu turi labai daug bendro, o labiausiai todėl, kad kritiškiausiu Europos gyvenimo momentu visų akys yra nukreiptos ne į Tautų Sąjungą, kurios nariai susirinko Ženevoje posėdžių, bet į vienos valstybės partijos suvažiavimą.

Kaip žinome, Tautų Sąjunga gyvuoja nuo 1919 metų ir nuo to laiko kasmet keturius kartus šaukia Tarybos posėdžius ir kartą pilnumos posėdžius. Maždaug tuo pačiu metu atsirado ir dabartinė hitlerininkų partija, apie kurią ilgus metus Europos spaudoje nieko nebuvo rašoma, kadangi kalbamos partijos atsiradimas ir jos veikimas buvo Vokietijos vidaus reikalas, apie kurį galima buvo rasti vieną kitą žinelę tik vokiečių laikraščių kronikose. Užtat apie Tautų Sąjungą rašė viso pasaulio spauda, kuri kasmet po kelis kartus siuntė šimtus ir tūkstančius savo korespondentų, kurie smulkiausiai aprašydavo Tautų Sąjungos posėdžius, juose priimtus nutarimus ir Sąjungos vairuotojus—didžvalstybių politikus. Toksai Tautų Sąjunga visuotinis susidomėjimas buvo visiškai suprantamas, nes Tautų Sąjunga tuo metu buvo vienintelė tarptautinė įstaiga, kurioje visi nariai neva tai buvo lygūs, visi galėjo dėl savo skriaudų pasiskųsti, galėjo ieškoti teisingumo. O juo labiau, kai dar nieks nebuvo pamiršęs Amerikos prezidento Vilsono, kuris 1918 metų pradžioje paskelbtuose savo punktuose taip gražiai apibūdino Tautų Sąjungos reikalingumą pasauliui.

Amerikietis Vilsonas vieną padarė didelę klaidą. Jis nepažinojo Europos susiskaldymo į didesnes ir mažesnes dalis ir manė, kad, kaip amerikiečiai, viską tvarko praktiškai, taip darys ir europiečiai. Išėjo visiškai priešingai.

Jau pačioje Tautų Sąjungos gyvavimo pradžioje paaiškėjo, kad Sąjungoje susidarė dvi pagrindinės narių grupės: niekieno nerenkama valdyba ir beteisiai paprastieji nariai. Bet ištroškęs ramaus gyvenimo pasaulis tvirtai tikėjo, kad visiems neteisėtumams Tautų Sąjunga padarys galą, neleis skriausti mažesniųjų. Netrukus tačiau teko skaudžiai apsivilti, nes nė viena nuskriaustoji maža valstybė ar tautinė mažuma Tautų Sąjungoje užtarimo nerado, dargi dažnai likdavo kaltos.

Vėliau pradėjo nesutikti ir valdybos (oficialiai vadinama Taryba) nariai, iš kurių pirmieji pasitraukė Japonai, kai jiems nepritarė užpuolus Kiniją. Dar vėliau pasitraukė vokiečiai, negavę to, ko reikalavo. Pasitraukę pradėjo savo teisių ieškoti kitokiu būdu — pasitikėdami tik savo jėgomis, kurias subūrė į vieną frontą, į nitlerininkų partijos eiles. Vokiečiai parodė, kas galima padaryti siekiant bendro visiems tikslo. Jie ne tik atsiekė šį tikslą, ne tik atstatė savo valstybės galybę, bet, nuosekliai vykdydami savo planus, nustūmė į užkampį Tautų Sąjungą, apie kurią spaudoje galima rasti vos keletas eilučių, bet ir tos parašytos ironiškai, kaipo apie daug žadėjusį, bet nieko nepadariusį milžiną, kuris dabar vos kvėpuoja.

Tačiau esti momentų (toks momentas yra ir dabar), kada visi apgailestaujame Tautų Sąjungos bejėgiškumą, kada labai norime, kad ji galėtų tarti svarų savo žodį, atlikti kilniąją teisingumo misiją. Bet Tautų Sąjungos nėra ir kažin ar kada nors ji atgaus pirmykštę savo reikšmę. Užtat iškyla pavienės valstybės, kurių įsigalėjimas, atrodo, yra neišvengiamas, kurio nieks negali sustabdyti.

Kalbant atvirai, reikia pažymėti, kad yra davinių, jog stovime nematyto germanų tautos įsigalėjimo išvakarėse. Ką atneš Europos mažesnėms tautoms šis įsigalėjimas—nieks nežino.

PO HITLERIO KALBOS

Hitlerio kalba Niurenberge

Kaip jau rašėme, šio mėn. 12 dieną Niurenberge buvo uždarytas hitlerininkų partijos kongresas. Ta proga Hitleris pasakė seniai visų laukta kalbą.

Savo kalboje Hitleris, visų pirma, priminė pirmą partijos kongresą Niurenberge ir nacionalsocialistinio (taip yra vadinami hitlerininkai) sąjūdžio kilmę ir pirmus žygius. Jis iškėlė nesusipratimus, kurie yra susidarę buržuaziniuose sluoksniuose dėl partijos vardo „darbininkų ir liaudies partija". Tačiau tas vardas nuo pirmų dienų buvo garbės vardas. Nacionalsocialistų partijos eilėse yra kur kas daugiau rankpelnių, kaip proto darbininkų, todėl priešingos partijos manė, kad nacionalsocialistams nepavyks apsidirbti su paprasčiausiais uždaviniais. Po to Hitleris kritikavo buvusiuosius tautos intelektualinius vadus, kurie, užuot statę tautinę bendruomenę, skaidė tautą, ir priminė antikomunistines ir antisemitines kovas ir buržuazijos partijų abejingumą ar nepalankumą nacionalsocialistų partijai.

Hitleris toliau pareiškė, kad nacionalsocialistinėje valstybėje ir neturtingiausias žmogus turi būti tikras, kad galės pasiekti aukščiausią vietą. Kiekvienas darbininkas ir kiekvienas kaimietis turi žinoti, kad visų vadai yra ir jų vadai, nes yra kilę iš tautos. Hitleris toliau nurodė, kad nacionalsocialistai pašalino ekonominį skurdą ir sutraukė politinius ryšius, kuriais buvo kitą kartą surišti. Dabar beveik nėra vokiečio, kuris nebūtų kurios nors nacionalsocialistų organizacijos narys.

Puldamas toliau demokratijas, Hitleris smarkiai užsipuolė Čekoslovakiją. Ji irgi, esą, yra demokratiška, tariant, buvo sudaryta demokratiniais principais, bet neatsiklausiant mažumų, kurios joje gyvena. Daugumas tos valstybės gyventojų turi tylėti.

Tos tautos konstitucija pateisina mažumų engimą. Kas priešinasi čekų tautos suverenumui, yra valstybės priešas. Jei kas protestuoja prieš tą valstybę, jį smurtų nutildo. „Jei čia būtų turima reikalo su kuo nors, kas mūsų neliestų, laikytume tai demokratinio būvio, tautų teisės apsispręsti pavaizdavimu.

Bet mes, vokiečiai, esame priversti ta probelma rūpintis, nes tarp tų, kurie yra engiami, yra pusketvirto milijono vokiečių, vadinasi, tiek pat gyventojų, kiek yra Danijoje.

Tos tiesos negalima išdildyti frazėmis. Faktai ją įrodo: „norima išnaikinti sudetų vokiečius". Čia Hitleris išvardijo būdus, kuriais sudetai esą persekiojami. Gal, tai malonu demokratijų atstovams, nes čia turima reikalo su vokiečiais, bet „aš galiu pasakyti tiems demokratijų atstovams, kad tai nėra mums abejinga. Panašu, kad jei tie engiami padarai negalės rasti savo teisių ir pagalbos, į kurias gali pretenduoti, jie jas gaus iš mūsų. Dabartinė padėtis tų žmonių, iš kurių yra atimtos jų teisės, turi pasibaigti.

Hitleris toliau tęsė, kad nacionalsocialistai padarė didelių aukų. Kaipo pavyzdį Hitleris paminėjo Alzasą Loreną, nuo kurių Vokietija atsisakė, kad galų gale būtų padarytas galas amžinam kivirčui su Prancūzija. Kituose pasieniuose vokiečiai ėmėsi tų pačių priemonių. Tai buvo palaikyta Vokietijos silpnybe, bet Hitleris norėtų šiandien tą klaidą atitaisyti. Vokiečių tauta nėra pasirengusi sutikti su pusketvirto milijono žmonių kančiomis ir tuo nesirūpinti". Suprantame, kad Anglija ir Prancūzija gina savo interesus, bet galiu patikinti Paryžiaus ir Londono valstybės vyrus, kad esame pasiryžę ginti savo interesus visomis apylinkybėmis. Norėčiau jiems priminti savo kalbą reichstage 1933 metais: kad prisiimsiu sau visus pavojus, visus negandus ir visus persekiojimus greičiau, kaip atsisakysiu nuo to uždavinio atlikimo.

Apibūdinęs čekų mėginimus suliarmuoti didžvalstybes dėl gresiamo Čekoslovakijai pavojaus, Hitleris pareiškė, kad visa tai buvo pramanyta, bet podraug pareiškė:

„Nesu pasirengęs ramiai žiūrėti į vokiečių persekiojimą Čekoslovakijoje be galo.

Benešas manevruoja. Jis nori organizuoti derybas ir dalyką užvilkinti, bet tai negali trukti. Čia neturima reikalo su frazėmis, bet su teisėmis. Vokiečiai nori teisės disponuoti patys savimi, kurią kiekviena tauta turi, o ne frazių. Benešas neturi ko padovanoti sudetų vokiečiams. Jie turi teisę reikalauti savybės, kaip kiekviena kita tauta. Manau, kad tarnauju taikai, nepalikdamas jokio abejojimo tuo reikalu. Nenoriu kad mums atiduotų tris milijonus prancūzų, ar tris milijonus anglų persekioti, bet noriu, kad pusketvirto milijono vokiečių engimas Čekoslovakijoje liautųsi. Noriu, kad tas engimas užleistų vietą teisei jiems patiems savimi dispotuoti".

Kalbos pabaigoje Hitleris paminėjo Italiją ir senąją vokiečių valstybę, kuri buvo galinga dar kelis šimtmečius prieš naujojo pasaulio atradimą.

Hitleris baigė žodžiais: „Mes niekad daugiau nenusilenksime svetimai valiai, tai prisiekiu. Tegul Dievas man padeda".

Paleistas Lenkijos seimas ir senatas

Šio mėn. 13 dieną Lenkijos seimo ir senato pirmininkams buvo įteikti p. Prezidento raštai, kuriais paleidžiamas dabartinis seimas ir senatas ir skiriami nauji rinkimai. P. Prezidentas savo rašte pareiškė: „Nuo paskutiniųjų Įstatymdavybės Rūmų rinkimų Lenkijos vidaus gyvenime įvyko esminių pasikeitimų, pasireiškė naujos svarbios iniciatyvos visuomenės gyvenimo uždavinių srityje, sustiprėjo plačiose tautos masėse reikalas aktyviau dirbti Valstybės darbą.

Dėlto nutariau atnaujinti Rūmų sudetį, kad jie dirbdami labiau atitiktų visuomenėje esančias sroves. Nuo naujų Įstatymdavybės Rūmų lauksiu nusistatymo dėl seimo ir senato rinkimų ordinacijos".

Nauji seimo ir senato rinkimai

Tą pačią dieną, kada buvo paleistas dabartinis seimas ir senatas, paskelbti ir atitinkami dekretai apie naujus seimo ir senato rinkimus.

Seimo rinkimai įvyks šiemet lapkričio 6 dieną, o senato — lapkričio 13 dieną. Podraug lenkų spaudoje įdėtas rinkinių kalendorius su nurodymais, kas kada reikia atlikti. Taip pat jau paskirtas vyriausias rinkimų komisaras.

Pradėjo posėdžiauti Lietuvos seimas

Lietuvos seimas pabaigė savo vasaros atostogas ir rugsėjo 15 d. pradėjo rudens sesijos darbas. Sesiją atidarė ministeris pirmininkas kun. Vl. Mironas, kuris perskaitė Valstybės Prezidento A. Smetonos tuo raikalu parašytą raštą. Ta proga ministeris pirmininkas pasakė seimo atstovams atitinkamą kalbą.

Seimo darbų tvarkoje pirmiausia yra numatyta peticijų (prašymų peržiūrėjimo) komisijos rinkimas ir senų bei naujų įstatymo projektų pakeitimo svarstymas. Beveik visus įstatymo projektus yra paruošusi vyriausybė.

Pagal Lietuvos Valstybės Konstituciją ši seimo rudens sesija truks iki šių metų pabaigos.

Šio mėnesio pradžioje Lietuvos seimo atstovai Barkauskas ir Viliušis dalyvavo tarptautinėje parlamentarinėje ūkio konferencijoje Varšuvoje. Ta proga jie užmezgė santykius su daugelio valstybių parlamentų atstovais. Be to, dalyvavo konferencijos dalyvių ekskursijose ir iškilminguose priėmimuose, kuriuos buvo surengę Lenkijos Respublikos Prezidentas, seimo ir senato vadovybės.

— Rugsėjo 12 d. prasidėjo dideli Lietuvos kariuomenės manevrai, kuriems vadovauja krašto apsaūgos ministeris ir kariuomenės vadas gen. Raštikis.

— Rugsėjo 12 d. Kaune, Vytauto Didžiojo Universitete įvyko iškilmingas naujų studentų priėmimas. Ta proga buvo padarytas pranešimas apie nuveiktus universiteto darbus praėjusiais mokslo metais.

— Nesenai Šveicarijoje Ciuricho mieste tarptautinis geografų kongresas, kuriame dalyvavo ir skaitė paskaitas ir Lietuvos geografai. Šiomis dienomis Kaune įvyks pirmasis Lietuvos geografų kongresas, kuriame dalyvaus pakviesti Latvijos ir Estijos geografai.

Kas darosi Čekoslovakijoje

Kanclerio Hitlerio kalba padarė visoje Europoje nepaprastą įspūdį, bet Čekoslovakijoje ypatingą. Labiausiai šios kalbos laukė ir į ją užreagavo Čekoslovakijos vokiečiai.

Oficialiai praneša, kad tuojau po Hitlerio kalbos pasienio vokiečiai surengė demonstracijas. Susirinkę tūkstančiai vokiečių perėjo sieną ir Vokietijos pusėje surengė mitingą, po kurio prašė Vokietijos piliečius išsiųsti Hitleriui sveikinimo telegramą. Mitingo metu visose bažnyčiose skambinta varpais.

Kitą dieną (IX-13 d.) daugelyje kitų vietų vokiečiai suorganizavo eisenas, kuriose nešė hitleriškas vėliavas ir minia šūkavo „Heil Hitler". Be to, Jablonko mieste ant rotušės rūmų buvo iškelta hitleriška vėliava, ir taip pat tokiomis vėliavomis buvo papuošta daugelis namų.

Čekų policija negalėdama išsklaidyti demonstruojančių, pasikvietė kariuomenę, kuri apsupo miestą.

Kaip Jablonko, taip ir kitose vokiečių gyvenamose vietose šio mėn. 13 dieną įvyko visa eilė kruvinų susirėmimų, kurių metu žuvo 12 žmonių ir kelios dešimtys buvo sužeista.

Įvedamas karo būvis

Ryšium su įvykusiomis kruvinomis demonstracijomis, Čekoslovakijos vyriausybė 8-iose šiaurinėse apygardose įvedė karo būvį, uždrausdama visokius susirinkimus ir mitingus.

Tą dieną popietinėmis valandomis Čekoslovakijos vyriausybė paskelbė naują dekretą, kuriuo uždrausti susirinkimai ir mitingai visoje valstybėje.

Kartu Čekoslovakijos vyriausybė kreipėsi į gyventojus kviesdama juos laikytis ramiai ir pažymėdama, kad saugumo organai yra stiprūs ir tvarką palaikys.

Henleinas štai ko reikalauja

Oficialiai pranešama, kad šio mėn. 13 dieną, po visos eilės demonstracijų, Egerio mieste buvo sukviestas Čekoslovakijos vokiečių partijos politinio komiteto posėdis, kurio metu apsvarstyta susidariusi padėtis.

Posėdžiui pasibaigus, Čekoslovakijos vokiečių vadas nusiuntė premjerui Hodžai raštą, kuriame reikalauja:

1) Tuojau panaikinti įvestą karo būvį,

2) Iš visų apygardų, kuriuose gyvena daugumas vokiečių atšauk-

(Žinių pabaiga 4-tame puslapyje

Kaip turi būti vykdomi rinkimai į savivaldybes

Šiemet lapkričio ir gruodžio mėnesį prasidės rinkimai į savyvaldybes pagal naują įstatymą, apie kurį trumpai jau esame rašę. Besiartinant šiems rinkimams, rugsėjo 9 dieną vidaus reikalų ministeris gen. Slavoj - Skladkovskis paskelbė parėdymą, nurodydamas kaip turi būti vykdomi rinkimai. To parėdymo svarbiausia mintis yra ta: *rinkimai turi būti kuo teisingiausi, kuo laisviausi; rinkėjams (balsuotojams) turi būti sudarytos tokios sąlygos, kad jie laisvai, niekeno nevaržomi ir netrukdomi, galėtų išsirinkti tuos asmenis, kuriais pasitiki ir kuriuos išrinkti nori.*

Savo parėdyme Ministeris Pirmininkas pažymi, kad valdžios tikslas, kuri šį naują įstatymą paruošė ir seimo noras, kuris įstatymą patvirtino, buvo tas, kad visi piliečiai galėtų laisvai, niekeno nevaržomi išsirinkti patikimiausius kandidatus į savivaldybių atstovus ir kad rinkimų metu visi balsuotojai galėtų laisvai išsirinkti tuos, kuriais pasitiki. Šį tikslą turėdama, valdžia ir seimas parinko tinkamiausį rinkimų laiką, leido rinkėjams rinkimų komisijose turėti daugumą, rinkimų metu turėti iš balsuotojų tarpo parinktus balsavimo eigos prižiūrėtojus (mężowie zaufania) ir leido savivaldybių atstovams (storastoms) spręsti balsavimo protestus.

Todėl parėdyme pareiškiama — balsuotojai (rinkėjai) turi būti visai laisvi, jų negali varžyti valdžios atstovai (policija, storastos ir kiti) savo netinkamais įsikišimais nei kiti veiksniai daryti kokias nors presijas (spaudimus). Administracinės valdžios pareiga, kuriai paskirta prižiūrėti rinkimus, yra rūpintis, kad rinkimai vyktų taisyklingai. Administracinė valdžia įsikišti turi teisę tik tuo atveju, kai rinkimų atstovai ar kiti asmens kesinasi prieš balsuotojų teises arba kai laužomas rinkimų įstatymas. Čia kartu parėdyme primenama, kad pagal baudžiamąjį statutą (§§ 118-124) už nusikaltimus per rinkimus ar rinkimų suklastojimą baudžiama iki 5 metų kalėjimo. Dėl to ministeris Slavoj - Skladkovskis kviečia visus piliečius, kurie dalyvaus rinkimų komisijose, kad jie rinkimų įstatyme numatytas pareigas eitų sąžiningai, dorai ir kad griežtai pasipriešintų prieš visokius mėginimus, kurių tikslas suklastoti tikrąjį balsuotojų norą. Žodžiu, rinkimų komisijos narių pareiga yra atidžiai žiūrėti, kad balsuotojai galėtų laisvai išsirinkti tuos, kuriuos nori ir kad niekas jiems netrukdytų, nieks neišdrįstų priversti balsuoti už tuos, kurių išrinkti nenori. Bet kartu primenama, kad minėtų komisijų nariai nesielgtų labai lengvapėdiškai ir neduotų skundų neteisingų, nepamatuotų, už ką gali būti nubausti pagal baudžiamojo statuto 143, 144 ir 147 straipsnius.

Aukščiau minėtų dėsnių reikia laikytis ir svarstant po rinkimų pateiktus protestus. Atitinkamos įstaigos (storastijos, vaivadijos) ir piliečių kolegijos, sudarytos protestams svarstyti, visus protestus turi nagrinėti nešališkai ir smulkmeniškai, tik kad protestai būtų paremti faktais.

Ministeris parėdyme pareiškia, kad svarbiausias ir geriausias laidas, jog rinkimai vyks teisingai ir tvarkingai, yra parinkimas tinkamų rinkimų komisijų narių ir jų pirmininkų. Į tų komisijų pirmininkus ir narius storastos (miestuose magistratai) turi išrinkti tuos asmenis, kurie pasižymi teisingumu, aukšta dora, kuriais apylinkės žmonės visiškai pasitiki ir kuriuos gerbia kaip teisingus ir sąžiningus.

Kad visos valsčiaus valdybos, rinkimų komisijų pirmininkai ir visi tie, kurie rinkimus prižiūrės gerai susipažintų su naujų rinkimų įstatymu, su šiuo parėdymu ir jame pateiktais nurodymais, apskričių storastos turi šaukti minėtus asmenis į konferencijas, kurių metu turi išaiškinti visus rinkimų dėsnius ir taisykles, o ypatingai turi atkreipti dėmesį į šias pastabas:

1) Balsuotojų sąrašai turi būti sudaryti kuo tiksliausiai, kad balsuoti galėtų visi, kurie jau turi teisę.

2) Visoki skelbimai prieš rinkimus: rinkimų paskelbimas, kandidatų sąrašas, balsavimo data ir t. t. turi būti paskelbta įstatyme numatytu laiku ir tokiu būdu, kad tuos skelbimus galėtų sužinoti visi balsuotojai.

3) Rinkimų komisijos, kurios tvarkys rinkimų reikalus, turi patenkinti visus balsuotojų teisėtus reikalavimus, paaiškinimus, papildymus (reklamacijas) ir kad tuos reikalus atlikdamos elgtųsi kuo sąžiningiausiai, nevartodamos net ir mažiausio spaudimo ar prievartos.

4) Nepripažinti ir panaikinti kandidatus arba tą kandidatų pateiktus rinkėjų sąrašus galima tik tuo atveju, kai tą nepripažinimą ir panaikinimą numato įstatymas apie rinkimus į savivaldybes.

5) Balsavimas turi būti visai nevaržomas balsuotojų valios, nors ir pareiškimas, balsų apskaitymas turi būti atliktas kuo tiksliausiai ir sąžiningiausiai, o kurio nors balso nepripažinimas turi būti tiktai įstatyme numatytam nuotykiui esant.

Ministeris įsako storastoms šį parėdymą nusiųsti visiems rinkimų komisijų pirmininkams, kad būtų perskaitytas per pirmąjį komisijos posėdį.

Matome, kad šis parėdymas balsuotojams leidžia rinktis tuos asmenis, kuriuos balsuotojai nori ir kad grasina tiems, kurie mėgintų balsuotojams rinkti kitus, negu jie nori arba kurie mėgintų balsuotojų prie rinkimų neprileisti bei sufalsuoti rinkimus. Todėl visi, kurie turi teisę dalyvauti rinkimuose, šį parėdymą turi gerai žinoti ir kiekvienu atveju, kai kas nors trukdytų rinkimų metu, juo pasinaudotų.

J.

Kaimo nuotaika ir viltys

Politinio gyvenimo įkarščio ir tarptautinių santykių paaštrėjusios painiavos metu politikuoja ne tik miestas, bet ir kaimas. Tik miestui politikuoti daug lengviau: čia gaunami kasdien nauji laikraščiai, čia ir radijo priimtuvus dauguma turi, vadinasi, mieste įvairios žinios vis šviežios. Kaime laikraščiai gaunami daug rečiau, o kai kurie iš viso laikraščių neskaito. Tačiau ir kaime visi — ir seni ir jauni — domisi tuo, kas darosi plačiam pasaulyje, gaudo žinias apie Ispaniją, Kiniją, Tolimuosius Rytus ir Čekoslovakiją. Kas laikraščių neskaito, tam geriausias žinių šaltinis—žydai. Kaime ypač senesnieji, įsitikinę, kad niekas taip gerai nežino, kas su kuo ir kada kariaus, kaip žydai. Girdi ir Didįjį karą žydai išpranašavę. Dar esą nebuvo apie karą jokio girslo, o jau žydai šnabždėję ir pranašavę, kad bus „didelės vainos". Ir buvo. Todėl ir dabar miestelių žydų nuomonė senesniems žmonėms apie būsimus įvykius ir dalykus turi didelę reikšmę.

— Jau kad žydai apie karą kalba, tai nieko gero ir nebus — samprotauja kaimo senukas, pasakodamas miestelio naujienas.

Vakare susirenka kaimynai pas kurį nors vieną parūkyti ir pasišnekučiuoti. Kalba apie derlių, apie laukų darbus, kalba apie mokesčius ir apie jų darbo vaisių pigumą, bet kur buvę nebuvę vis užkliūva politikos. Tuojau vienas traukia iš kišenės naujausį laikraštį, kitas pasakoja, ką jau skaitęs, o trečias, grįžęs iš turgaus, ima pasakoti, ką mieste girdėjęs, ir ką žydai kalba. Kartais toki pasikalbėjimai politikos klausimais pasidaro taip karšti, kad diskusijų temperatūra labai aukštai pakyla, o ginčų dalyviai, savo tvirtinimams paremti pavartoja net vieną kitą „riebesnį" žodį. Ginčams ataušus, senesnieji pasakoja atsiminimus: apie buvusį prieš daugelį metų rusų-japonų karą ir Port-Arturą; apie Karpatus, Mozūrų ežerus ir vokiečių nelaisvę, gyvais vaizdais nupiešia savo krašto nelaimes karo metu ir vokiečių okupacijoje. Senesni tai vis tų baisybių gyvi liudytojai. Jie kaip iš knygos skaito apie anuos laikus. Vaizdžiai nupiešia pafrontės vaizdus, kaip dūmais nurūko ištisi kaimai, pavardėmis ir vardais mini tuos, kurie mirė badu, kuriuos vokiečiai išvarė ir kurie niekad namo nepargrįžo. Pasakojant tokius liūdnus atsiminimus, nuotaika darosi gūdi. Jaunikliai, nors jau ir kariuomenėje atsitarnavę, nors jau šaudę, dalyvavę manevruose, aptyla. Įdomu klausyti pasakojimų, ir didesnė pagarba atsiranda tiems seniams, kurie jau tiek svieto matė ir tiek iškentėjo. Ju tada dar ir nebuvo, o jei buvo, tai tik rėkti mokėjo: „mama, valgyt noriu!"

Po atsiminimų kalba vėl nukrypsta į kasdienius reikalus: darbus, mokesčius, šarvarkus, bylas, mokyklas, kooperatyvus, pienines, draugijas, prie kurių visi buvo pripratę.

— Kažin kaip čia dabar bus — atsiliepia tūlas — laukėm, tikėjomės ir vis nieko nesimato. Kalbos aptyla. Rodos, visi ieško tinkamo į tokį klausimą atsakymo.

— Nieko, kaip nors bus — taria vienas kitas jaunuolis. Juk visada po giedros lietus, o po lietaus dar gražesnė giedra. Argi jūs po karo, neturėdami pastogės ir pusbadžiu gyvendami apkasų urvuose, tikėjotės, kad kada nors susirinksime štai gražion pirkion pasišnekučiuoti ir anuos sunkius laikus prisiminti, kaip kokį slėgiantį sapną? Ne. Rodės, kad jau ir pabaigsime savo amželį žemėse saulės nepamatę. O vis dėlto prasigyvenom ir sulaukėm.

— Tiesa kalba — pritaria ir kiti. Kas galėjo prieš karą pamanyt, kad kada nors caro nebus. Aš pats tokiam, kuris būtų sakęs, jog caro nebus būčiau barzdon spiovęs. Šitokia, buvo galybė — pusę svieto valdė. Arba vėl su tais vokiečiais. Niekam ir galvon neateidavo, kad kada nors išsikraustys: nutiesė kelius, geležinkelius net per balas ir miškus išvėdžiojo, o žiūrėk ir nepastebėjom, kaip išėjo —

Tai tokia kaime nuotaika, tokios kalbos ir viltys. Šiais laikais visi platesniu gyvenimu domisi. Domisi ir kaimas, kuris gaudo žinias, savaip jas atpasakoja ir aiškina. Rudens ilgais vakarais vyrai mėgsta susirinkti, pakalbėti, papypkiuoti, papolitikuoti ir paspėlioti bent apie artimiausią ateitį Susidėję kaime kažkokia laukimo didelių įvykių nuotaika. Bet kokia ta ateitis bebūtų, visada pagal tą priežodį reikia tikėtis, kad po lietaus bus ir vėl giedra. Viltis sulaukti geresnių laikų žmogų stiprina ir ragina dirbti, todėl ji reikia savyje ugdyti.

m. k.

Lietuvos užsienių reikalų ministeais STASYS LOZORAITIS Dabar jos yra išriuktas Tautų Sąjungos dabartinės komisijos pirmininku kaip pilnateisis prezidiumo narys.

Lietuvos užsienio prekyba

Lietuvos turtėjimui bei kultūrėjinui didžiausios reikšmės turi prekyba su užsieniais. Lietuva užsieniuose daugiausia parduoda savo žemės ūkio produktą perteklių, o užsieniuose perka trąšas, anglį, pramonės ir žemės ūkiui mašinas, statybinę medžiagą ir kitus reikmenis, kurių savo krašte nepasigaminama. Aišku, kad kai daugiau parduodama, tai daugiau ir galima pirkti užsienuose. Pažymėtina, kad pastaraisiais metais Lietuvos užsienio prekyba nuolat kyla.

Tai įrodo pavyzdžiai. Per šių metų rugpiūčio mėnesį Lietuva į užsienį išvežė prekių už 18.400.000 litų, o iš užsienio įsivežė už 18.000.000 litų.

Per šių metų pirmuosius aštuonis mėnesius į Lietuvą išvežta prekių už 155.000.000 litų, o įvežta už 147.000.000 litų. Pernai per tą patį laiką buvo išvežta už 127.700.000 litų, o įvežta už 135.500.000 litų.

BR. DOKŠAS. 3)

VIENGUNGIAI

Tomas gegužinėje joks virėjas ir joks atsiskyrėlis. Daugiau, nei bet kuris kitas, jaučia malonumą gyventi ir moka gyvenimu džiaugtis, nes apinka, kurioje keletą mėnesių praleido, išmokė skirti blogą nuo gero.

— Na, Agočius, kada pradėsim šeimyninį gyvenimą? — paklausė į akis žvelgdamas.

Agota visai nesitikėjo tokio klausimo. Jai iki šiol vis dar atrodė per anksti apie tai prisiminti. Ir apskritai, negalėjo įsivaizduoti, kaip sutariama vestis, kaip apie vedybas pradedama kalbėti. Todėl ji staiga paraudo ir truputį sumišo.

— Na jau, na! — pradėjo juokdamasi. — Atsiskyrė nuo moterų, o dabar apie vedybas jau kalba.

— Mat, visą gi amžių taip negyvensiu. Reikia rūpintis ateitimi, o dabartinis gyvenimas — kvailių darbas, — aiškina Tomas.—Be to, juk aš tave myliu...

Agota pažvelgė jam į akis. Dar viena staigmena! Jau apie meilę kalba. Dieve, juk jos dar niekas nėra mylėjęs ir ji nieko mylėjusi. Agotai pasidarė nejauku ir kažko nedrąsu. Tik didžiavosi pati savim, matydama, kad Tomas tai kalba nusižeminęs ir iš širdies. Joje kiekvieną sekundę ėmė gimti nauji jausmai, jautė jėgą, kuri gali tvirčiausią sutramdyti. Agotos galvoje ėmė suktis mintys, tartum karuselėje besilinksminančių jaunuolių veidai. Nejau šiaip sau vakarais Tomas pas ją užeina? Juk daug sveikiau ankščiau miegoti eiti, negu porą kilometrų iki jos per rasa pasipuošusią žolę žygiuoti. Dabar suprato, kad Tomą vedė pas ją jausmas, meile vadinamas. Juk jis visuomet toks nuoširdus, atviras ir linksmas, mielai dalijasi kiekvienu džiaugsmu ir liūdinčią guodžia ir ramina.

— Tai tau ir moterų priešas! Nejau visi vyrai tokie? — ėmė tyčiotis Agota. — Viena daro, o kita galvoja. Nuo moterų bėga ir kartu jas myli?...

— Ne, Agočiut, čia niekas nėra kaltas. Jau pats Dievas taip sudarė žmogų, kad mylėtų ir būtų mylimas. Stipresnis myli silpnesnį ir jaučiasi laimingas, galėdamas jam padėti.

— Geras tu, geras... — juokėsi Agota.

Tomas buvo patenkintas, kad nors kartą išdrįso atverti jai savo širdį. Juk daug vakarų pas ją praleido, tačiau niekuomet nebuvo išdrįsęs taip kalbėti.

Ir grįžo namo linksmas, viena mintimi nešinas: dar savaitė, kita — ir niekas daugiau nebematys apie katilą sukiojantis. Ištruks iš kvailių draugijos, atsikvėps tyru ir kvapiu oru. Juk čia viskas taip slegia, o labiausiai mintys, kad kartą padaryta kvailystė ne taip lengvai išperkama. Dažnai pagalvodavo:

— Vienas kvailas nepadarys tokios kvailybės kaip keturi. Jau girdėti, kad visas kaimas juokiasi. Tegu. Bet kiek dar pasijuoks!

Įvairesnė žinia iš kaimo į kaimą labai greitai sklinda. Tik pamatė Tomą gegužinėj šokant — visi jau ir juokiasi. Pastebėjo kuris Justiną pas Nastutę Tomo ieškoti einantį — tuoj visi žino. Ir nejau dėl to verksi, nejau sielosies? Reikia iš principo dantis sukandus tylėti ir atgailioti už visas nuodėmes.

Kartą Tomas Justinui pastebėjo:

— Vis tik be moterų sunku gyventi. Moteris, meilė, džiaugsmas taip glaudžiai sueina, jog niekas jų nepajėgs išskirti.

O Justinas pridėjo:

— Karaliai iš meilės moterims nuo sostą atsisako, o kodėl mums neišsiskirti? Vis tik gera daug ką matyti ir išgyventi... — Truputį patylėjęs baigė: — Tegyvuoja moterys ir meilė!

Abu gardžiai nusišypsojo, o Tomas vėl ėmė niūniuoti nesuprantamą dainelę.

—o—

Gyvenimas, tartum upėje van duo, nuolat keičiasi. Esti potvynių ir atoslūgių, o kartais ramioje vagoje atsiranda ledų, kuriuos naikinant apgriaunami ir patys krantai. Gyvenime nemaža audrų ir griausmo, kurį protarpiais nuskaidrina saulė. Stiprus spindulys ilgai dar klajoja akyse, blykčioja, tartum nakties žiburėlis vaiduoklis, ir po daug laiko dingsta, lyg žvaigždė saulei patekėjus.

Ir niekas, turi būti, tiek įvairių dienų ir tiek daug išgyvenimų nepatyrėjo, kaip mes savo viengungiškame ūkyje. Dažnai juokdavomės ir kažkuo džiaugdavomės širdies nejausdami, o dar dažniau, paskendę prisiminimuose, kada turėtume tikrai džiaugtis, liūdėdavome. Gražioji praeitis vien liūdesį sukeldavo, nes padarėme nuodėmę, dėl kurios atgailaujame.

Paskutinėmis dienomis visus apgaubė ypatingi savotiška nuotaika. Niekas nebūtų girdėjęs tarpe mūsų jokios kalbos, niekas nebūtų matęs besijuokiančius. Ir visa tai tęsiasi jau antra savaitė. Nuo to laiko, kai Motiejus Tomai pasakė:

— Nemaniau tave tokį niekšą esant. Tu joks vyras, o boba. Atmink, kad ardai visų nusistatymą—esi išdavikas!

— Cha, cha, cha! — nusikvatojo Tomas, tavo nuomone, reikia žmonių bijoti!

— Ne bijoti, bet nusistatymas! — rėkė įsikarščiavęs Motiejus. — Supranti, kas yra nusistatymas, a?

Tomas dar labiau juokėsi.

— Spiaut man į visus kvailus nusistatymus. Įdomu, ar daug tokių kvailų atsirastų. sakysim, nevalgyti iš principo. Gal tik mūsų Motiejus.

Motiejus nieko nebeatsakė, tik gniaužė kumštis ir nebesitvėrė savo kailyje, o Tomas tuoj apsirengęs išėjo.

Prasidėjo naujas gyvenimas ir naujos kalbos.

— Kur šį vakarą eisim? — paklausdavo šeštadieniais Justinas arba Tomas.

Tuoj visi nuspręsdavome, kur gali būti koks pasilinksminimas ir vakare, nieko nesakę Motiejui, išnykdavome. Pasidarė gyvenimas malonesnis, ir rudens dienos šviesesnės.

Pasibaigė ruduo, slinko žiema, artindama Kalėdas ir Naujuosius Metus. Kiekvienas džiaugėmės, nes sutarėme išsiskirti. Parduosime vėl ūkį, pasidalysime pinigus ir vėl keliausime, kur kuriam patinka.

Justinas su Tomu tuoj po Kalėdų vesti ketina, tik apie Motiejų nieko negirdėti. Tačiau ir jis pasikeitė — nebetiki aklai savo nusistatymu ir slapčia mums pavydi. Mato, kad mes patenkinti, džiaugiamės, nors anot jo ne vyriškai padarėme sulaužydami sutartį atsiskirti nuo moterų ir įsikurti viengungiškai.

(B. d.).

Pasibaigus 14-tajam Tautinių Mažumų kongresui

Tarptautiniame gyvenime yra tarp kitko vienas nelemtas klausimas. Tai tautinių mažumų klausimas, kuris, kaip neramioji dvasia, slankioja tarp gyvųjų ir niekur neranda nei paguodos, nei patenkinimo. Tiesa, kai kur tautinių mažumų padėtis yra pakenčiama, bet, toli gražu, ne visur. Bet beveik visur viešpataujančios tautos stengiasi visokiais būdais padaryti savo valstybes tautiškai vienalytes. O tautinės mažumos? Nepasiduoda, reikalaudamos sau tokių pačių teisių, kokiomis naudojasi viešpataujančios tautos piliečiai. Bet ką gi reiškia tokie tautinių mažumų reikalavimai, jeigu visos valdymo priemonės yra viešpataujančių tautų rankose. Dėl tos priežasties apie 40 milijonų tautinių mažumų gyventojų yra palikti valdančiųjų tautų malonei.

Teisybė, grindžiant po Didžiojo karo taikos pagrindus, buvo neva nepamiršta sutvarkyti ir tautinių mažumų klausimo. 1919 ir 1920 metais tarp karą laimėjusių valstybių iš vienos pusės ir Lenkijos, Čekoslovakijos, Jugoslavijos, Rumunijos, Graikijos, Austrijos, Bulgarijos, Vengrijos ir Turkijos iš antros pusės buvo pasirašytos tam tikros mažumų sutartys, kuriomis minėtos valstybės pasižadėjo nevaržyti nei tautinio nei kultūrinio, nei ekonominio, nei religinio tautinių mažumų gyvenimo. Tų sutarčių vykdymo priežiūra buvo pavesta Tautų Sąjungai. O nuo 1925 metų kasmet ėmė rinktis Ženevon vadinamieji Tautinių Mažumų kongresai. Atrodė, kad tautinės mažumos ras rimtą teisinę apsaugą. Bet kur ten! Tautų Sąjunga, neilgai žydėjusi, greitai ėmė vysti, o Tautinių Mažumų kongresai, labai daug žadėję tautinėms mažumoms, nieko gero joms nedavė. Ypač smarkiai pablogėjo tautinių mažumų padėtis paskutiniais keleriais metais, kada vienos valstybės atsisakė nuo mažumų sutarčių, o kitos kad ir neatsisakė, bet visai nevykdo, ir niekas tuo per daug nenusimena, išskiriant pačias tautines mažumas.

Šiemet įvykusiame Tautinių Mažumų kongrese (įvyko rugpiūčio 25—27 dienomis Stokholme) daugiausia buvo vokiečių tautinių atstovų ir Čekoslovakijos, Lenkijos, Lietuvos, Latvijos, Estijos, Rumunijos, Vengrijos ir Danijos.

Pažymėtina vis dėlto, kad šiame kongrese buvo pasakyta, žymiai reikšmingesnių kalbų, kaip kitais metais. Pavyzdžiui, pirmininkaująs kongresui jugoslovėnas iš Italijos—Vilfanas šitaip tarp kitko kalbėjo *).

„Dabartiniu metu Europoje yra dvi tautinių mažumų rūšys. Likimas vienų iš jų, — šiuo metu yra tai Sudetų vokiečiai—kelia susirūpinimą visame pasaulyje, o kitomis mažumomis niekas nesidomi ir dargi mažai kas težino apie jų buvimą. Tačiau tautinių mažumų klausimas visur tas pats. Neatsižvelgimas į jį gresia sunkiomis pasėkomis. Sutartys dėl tautinių mažumų apsaugos nepildomos ir faktiškai jų jau nebėr". Toliau kalbėtojas ragino kongresą tęsti pradėtąjį sutartimis tvarkyti tautinių mažumų reikalą. „Jėga ir represijomis,—sakė — negalima spręsti tautinių klausimų. Nuo Didžiojo karo jų reikšmė ne tik kad nesumažėjo, bet atvirkščiai — dargi padidėjo. Tautinių mažumų klausimų išsprendimas yra būtinas taikos apsaugojimui Europoje. Pavojus glūdi tame, kad tautiniuose klausimuose paprastai vartojamas dvejopas saikas, vienas sau, antras visiems likusiems. Nuo to reikia atsisakyti. Tikrą rimtį gali duoti tiktai toks klausimų išsprendimas, kuris apims visas tautines mažumas".

Slovėnas Besiedniakas sucharakterizavo tikrąją dabartiniu metu tautinių mažumų padėtį Europoje. „Tautinis klausimas nenaujas, — kalbėjo Besiedniakas. — Jis vaidino ir suvaidino svarbų vaidmenį devynioliktojo ir dvidešimtojo amžių istorijoje. Sudarant Versalio sutartį Vilsonas buvo paskelbęs tautų apsisprendimo principą. Tačiau šis principas išsipildė tiktai maža dalimi. Visa eilė tautybių buvo atplėštų nuo savo kamienų ir atsirado tautinių mažumų padėtyje. Apskritai, reikia pripažinti, kad ir toks dalykų išsprendimas buvo geresnis, negu ligi karo kad buvo. Devynios Europos tautos, ligi to laiko neturėjusios nepriklausomybės, atstatė savo valstybes. Tautinių mažumų skaičius taip pat sumažėjo. Buvo mėginta užtikrinti (garantuoti) tautinių mažumų teises, tačiau jau nuo pat pradžios buvo pradėta neteisingai elgtis su tautinėmis mažumomis. Tautų Sąjunga nerodė noro užsiiminėti mažumų likimu. Iš 852 mažumų skundų nuo 1929 ligi 1936 m. Tautų Sąjungos Taryba peržiūrėjo tiktai 5. Beveik visuose ginčiuose tarp valstybių vyriausybių ir jų mažumų Taryba palaikydavo vyriausybių pusę". Toliau tas pats kalbėtojas pažymėjo, kad dabartyniu metu tautybių klausimas pradedamas jau kitokiu būdu spręsti. Būtent, suinteresuotos valstybės pradėjusios rūpintis savo tautinėmis mažumomis, gyvenančiomis kitose valstybėse.

Rumunijoje gyvenančių ukrainų atstovas Zalozieckis tarp kitko apibūdino sunkią tautinių mažumų mokyklų ir šiaip jau kultūrinių organizacijų bei draugijų padėtį. „Vienas iš svarbiausių mažumų tautinio apsisprendimo reikalavimų, — kalbėjo jis — yra teisė dėstyti mokyklose savo gimtąją kalbą ir vesti visas pamokas šiąja kalba. Šitam reikalavimui išpildyti reikalingi mokytojai, priklausantieji duotajai tautinei mažumai. Daugumoje valstybių, kuriuose yra tautinių mažumų, ši sąlyga nėra pildoma. Mokytojais tų mokyklų, kuriose mokoma mažumų vaikai, skiriami žmonės nemokantieji duotosios mažumos kalbos arba mokantieji labai silpnai. Mokyklų patalpos taip pat dažnai netinkamos. Daugelyje vietų mažumų vaikai negirdi mokyklose nė vieno žodžio savo gimtąja kalba. Steigimas muziejų, bibliotekų, teatrų ir kitokių kultūrinių židinių yra surištas su dideliais formališkais sunkumais.

Toliau tas pats kalbėtojas nupasakojo sunkią tautinių mažumų spaudos būklę, pagaliau tautinių mažumų varžymą ekonominiu atžvilgiu.

Rumunijoje gyvenančių vengrų atstovas baronas Iosika pažymėjo, kad tautinių mažumų klausimo neišsprendimas esąs pavojingas visuotinei taikai. Iš to seka, kad viešpataujančios tautos turinčios skaitytis su tautinėmis mažumomis.

Kaip matome, suminėtose kongrese kalbose pasakyta daug teisybės, bet trys dalykai yra, kurie neleidžia iš mažumų kongresų nieko gero laukti. Visų pirma, kaip jau buvo sakyta, kongresas, ar koks nors jo vykdomasis komitetas dar nė karto niekur neužstojo konkrečiai nei vienos, kad ir labiausiai persekiojamos tautinės mažumos, niekur nepatarpininkavo, niekur neįsikišo teisybės vardan. Be to nereikšmingos yra Tautinių Mažumų kongresuose sakomos kalbos ir tuo atžvilgiu, kad jose kalbama tik bendrais posakiais, nenurodant aiškiai, kurioje valstybėje yra tautinėms mažumoms daromos tokios ar kitokios skriaudos. Pagaliau kongrese vokiečių įsigalėjimas irgi nieko gero nesako.

A.

*) Šio ir kitų atstovų kalbos paimtos iš Vilniuje leidžiamo rusų dienraščio „Naše Vremia" 153 ir 155 nr.

Idealistai, artistai ar sadistai?

Prieš oro atmainą ar dėl kitos kokios užmačios senosios Gedimino sostinės gatvėmis kai kada stačiai negalima ramiai pereiti. Kas žingsnis sutinki vis kiauliariste bėgančių be prieglaudos ir „laisvosios profesijos" šunų, kurie kai kada iškrečia gatvėje nemalonių išdaigų, perimdami kelyje nieko nedėtus žmones arba riedamiesi savo tarpe.

Per paskutinę savaitę teko girdėti daugelį žmonių skundžiantis šunų abuojumu.

Vieną kitą praeivį šunpalaikiai net gerokai apkandžioję. Nieko nepadeda nė šunlupiai, kurie važinėja su dideliu vežimu miesto šunų medžioti. Su šiais kartais esti tikrų komedijų. Pritykoję meta šuniui ant kaklo kilpą, pritaisytą ant ilgo koto, ir kyla negirdėtas triukšmas. Kaip bematant toje vietoje prisirenka daugybė smalsuolių. Vieni džiaugiasi, kiti reiškia savo pasipiktinimą arba užuojautą Po valandėlės šunlupiai nuvažiuoja, o šunų skaičius kažkodėl vis tiek nemažėja. Ir jie, mat, supranta, kad reikia slėptis pavojaus metu. Uodegas pabrukę smunka į saugų kampą, ir tiek.

Be vargšų šunelių, pilna gatvėse pavargėlių. Kur eini, vis matai ištiestą ilgą nuvargusią, skurdžią ranką, kuri laukia, kol koks geraširdis įmes į saują „porą grošų". Pavargėlių yra visokių: vieni ramiai vietoje stovėdami, tik balsu skelbia savo skurdą, kiti labai įkyrūs, bėga užpakalyje geras varsnas, kol gauna „odczepnego".

Kur kas jau malonesni ir įdomesni esti smuikininkai ir šiaip miesto gatvių linksmintojai-koncertuotojai, pusubagiai, kurie visokiais instrumentais moka išvilioti iš geraširdžio praeivio skatiką. Šie niekam nelipa ant penčių.

Yra dar ir filmininkų, kurių svarbesnėse ir didesnėse gatvėse nustatyta kas keli metrai. Jie fotografuoja visus, norinčius ir nenorinčius patekti į tam tikras knygas ar archyvus. Migteri mygtuką, čiaukšt ir yra mažutis žmogelis. Jei nori, gali padidinti nusipirkęs, jei ne—palik atminimui. Fotografija gali būti reikalinga nebūtinai tau.

Be čia suminėtų miesto gyventojų, kaikada gatvėse nemaža triukšmo sukelia dar viena gyventojų rūšis, tam tikri rėksniai. Susiradęs penketą skatikų kišenėje, bėgi uždusdamas. Na, manai sau, tur būt, jau Henleinas, netekęs kantrybės derėtis, čekolovakams karą paskelbė. Pribėgi, tfu, kad tu surūgtum, ir nusivili. Pasirodo, čia visai ko kita esama. Berniokai dar be pyplių panosėje skelbia popierinį karą semitams, veja žydus į Palestiną. Balsiai skelbia savo idėją, šūkauja, rėkauja. Šitokios „ablovos" metu nenoromis imi laukti žmogus, kada gi iš priešingosios pusės pradės paukšėti.

Pajutę pavojų prekybininkai, iš baimės prie žemės prisigūžę, skubomis uždarinėja duris ir langus, nors dar nėra septintos vakaro, ir prasideda prekyba pro „užpakalį".

Visa tai matydamas, eini, galvoji ir negali suprasti, kas tai yra, laiko liga, komedija, idėja, ar paprastas malonumas nuolat kam nors grasyti, kenkti ir skaudžiąją vietą erzinti?

Jeigu tatai yra idėja, tai jos forma netikus, jeigu vaidinimas, tai režisūra menka. Prašalaitis, matydamas šitokias atrakcijas ir prisimindamas visą ailę panašių iš tolimos ir netolimas praeities atrakcijų, vadina jas dažniausiai visai kitokiu vardu.

Dabar labiau nei kitu kuriuo laiku visiems ypač parūpo su žydais kovoti. Vienur kovojama išmintingai, kultūringai, kitur paprastai, pačiomis primityviausiomis priemonėmis, „ne iš to galo". Vejamas žmogus laukan uždarius duris ir langus.

Tuo tarpu, kada kaime ar kur kitur steigiama „savo žmonių" kokia įmonė, tai dar ne visuomet „pasiseka". Manding, kovą prekybos srityje pradedant, pirmiausiai reikėtų išmokti gerai konkuruoti. Raikia išlavinti savuosius prekiautojus sąžiningumo ir prekybinio apsukrumo. O be to, tokią kovą pradedant, rodos, pravartu būtų visų pirma leisti žmonėms laisvai kultūrėti ir šviestis per savo organizacijas, mokyklas ir kitokias įstaigas, kad visi susiprastų. Realus darbas visuomet kur kas yra naudingesnis, nei nebrendėlių šūkavimas ir skerečiojimas. Tuomet ir bet kokia kova ar konkorencija esti kultūringesnė ir jos vaisiai geresni. *Akivara.*

Generolo Gelgudo ainis Kaune

Lietuvoje šiuo metu viešįs tarptautinės raudonojo kryžiaus lygos II generalis sekretorius Gelgudas (iš Londono) yra kilęs iš Lietuvos. Jis pats su atviru pasitenkinimu patvirtino tai Kauno lietuvių dienraščių atstovams. Lietuvoje jis sakosi radęs dar ir savo giminę — trečios eilės pusbrolį Šemetą.

Tarp kita ko, mielasis svetys buvo nuvežtas ir į Gelgudų pilį Gelgaudiškyje. Ten jis sakosi pastebėjęs džiugią atmainą, būtent, kad kadaise buvę privatūs stambių dvarininkų rūmai dabar paversti neturtingų miesto gyventojų vaikų vasarojimo vieta.

Beje, svečias ypatingai džiaugiasi galėjęs šiek tiek prisidėti prie Lietuvos nepriklausomybės gynimo taikos konferencijoje, Versalyje.

P. Gelgudas yra Didžiojo karo metu kovojęs Prancūzijoje ir taikos konferencijos metu buvo priskirtas prie karinės misijos anglų taikos delegacijoje, Ten jam tekę pirmą kartą susipažinti su lietuvių ir su lenkų taikos delegacijomis. Beje, abi delegacijos net kalbinusios jį priimti viena Lietuvos, kita Lenkijos pilietybę. Keisti Anglijos pilietybės jis nepanoro. Tačiau džiaugiasi galėjęs anglų taikos delegacijoje Lietuvą užtarti.

Lietuvai ir dabar mielasis svetys rodo aiškią simpatiją. — Juk čia mano senelių kraštas! — su atvirumu pabrėžė spaudos atstovams. Sakosi ir dabar kaip tarptautinės raud. kryžiaus lygos delegatas tyčia pirma atvykęs į Lietuvą, iš kur vyks tais pačiais savo lygos tikslais į Lenkiją, paskui, gal būt, į Sovietų Rusiją, o tikrai vyks toliau į Vengriją, Jugoslaviją, Bulgariją ir Turkiją. Visur lankosi tarptautinės raud. kryžiaus lygos glaudesnių santykių užmegzti su tų kraštų raudonojo kryžiaus organizacijomis, kurios yra tos lygos nariai, Lietuvos Raud. Kryžiaus organizacija ir matytomis įstaigomis (tarp kita ko, aplankė Raud. Kryžiaus ligoninę Klaipėdoje). Gelgudas yra labai patenkintas.

Pirmą kartą Lietuvą mielasis svečias yra tik pravažiuodamas matęs 1924 m. Nuoširdžiai džiaugiasi nuo to laiko Lietuvoje padaryta visokeriopa pažanga.

Kada vėl atvyks į Lietuvą Gelgudas ir pats nežino. Turįs raud. kryžiaus reikalais specialiai lankytis Tolimuosiuose Rytuose. Dėl to yra net keturis kartus apkeliavęs visą pasaulį. Tačiau suradęs pirmą progą, sakosi mielai vėl atsilankysiąs savo senolių krašte Lietuvoje, kur jo senoliai gyvenę ištisus šimtmečius.

Reikia pridurti, kad mielasis svečias yra tiesio ginis po nesėkmingo sukilimo iš Lietuvos emigravusio gen. Gelgudo ainis.

(„L. A.").

• KORESPONDENCIJOS •

Tverečius. *Rudens žinios.* Prasidėjus mokslo metams mūsų apylinkėje pasirodė daugiau mokytojų. Girdėti, jau daugelis kaimų rašo inspektoriams prašymus, kad mokykloje būtų dėstoma ir lietuviškai.

— Rudens darbai laukuose jau baigti. Tverečiaus apylinkėje kelia didelio nerimo ilgalaikė giedra. Beveik nuo rugiapiūtės nebuvo visai lietaus. Viskas išdžiūvo. Tiesa, vasarojų nuo laukų ūkininkai sausai nurinko, bet neužaugo šių metų sėtiniai (vos iš rugienų kyšo). Be to dar sausa neleidžia rugių sėti. Jau pusė rugsėjo praėjo, o pūdymai dar neužsėta. Paprastai, čia žmonės sėja rugius baigoje rugpiūčio. Yra nuomonių, jog neapsimoką sėti vėlyviai rugiai. *K.*

Vasiūnai, Tverečiaus valsč. *Audrų pasėkos.* Šią vasarą šio kaimo ūkininkus ištiko audrų nelaimės. Kaip „Aide" jau buvo rašyta, audros sugriovę yra daugiau kaip 20 trobesių. Dabar jie pamažu atsistato. Dauguma jų jau turi žiemai pasiruošę gyvenamuosius namus. Jų priemenėse bus gyvuliai, o pastogėse sudėtas šienas. Per didelius vargus pastatė trobeles ir prisidarė skolų. Kiti gudams išnomavo plotus dobilų ir už tuos pinigus atsistatė. Žinia gi, patys liko be pievų, be šieno, o kai kurie ir be duonos.

Nelaimingus ūkininkus stvėrėsi šelpti valsčiaus poneliai. Kai kurie gavo šiaudų po 30 kg. ir visa.

Kariūnas.

Osigiriai, Valažino apskr. *Neturto liudymai ir tautybės deklaracija* Šiems mokslo metams prasidedant, Vilniaus Lietuvių Labdarybės D-jos kuratorius išsiuntinėjo visiems šios draugijos bendrabučių auklėtiniams išpildyti tam tikrus lapus. Tokį lapą gavo ir Osigirių vienkiemio vasarojusi mokinė Vlada Kiemeišaitė. Norėdama, kad būtų atleista nuo mokesčio už bendrabutį, ji buvo nuėjusi Bokštų valsčiun prašyti, kad viršaitis patvirtintų jos neturtingumą. Viršaitis Antanas Givaina nepatvirtino. Jis paaiškino, kad ji galinti mokytis Valažine, o ne Vilniuje. Taip pat nedavė neturto liudymo ir kitai mokiniai iš Osiginių—Stasei Kiemeišaitei.

Dar birželio mėn. Vlados Kiemeišaitės motina Marija Kiemeišienė, nuėjusi Bokštų valsčiun, prašė deklaracijos, kurioj būtų pažymėta, kad ji ir jos duktė yra lietuvių tautybės. Viršaitis davė jai pažymėjimą, bet ne tokį, kokio prašė. Viršaičio išduotas pažymėjimas yra tokis:

Valsčiaus 3 staiga Bokštuose, Valažino apskr. Nr. Zob/49. Bokštai, 1938 metai VI. 27 dieną. Liudymas. Liudijame, kad Vladislova Kiemeišaitė, Stanislovo duktė, gyvenanti Osigiriuose Bokštą valsčiaus, gimusi 1923 m. III. 6 dieną Osigiriuose. Bokštų valsč. yra įrašyta į Lenkijos Valstybės pilietybės patvirtinimo sumarinį Valažino Storastijos patvirtintą rejestrą Nr. I. poz., todėl turi Lenkijos pilietybę.

Aukščiau paminėta iš Lenkijos Valstybės ribų neišvažiuodavo, o nuo gimimo gyveno Osigiriuose, Bokšto valsčiaus.

Petentė yra panelė.

Viršaitis.

(—) Antoni Giwojno.

Antalgė, Brėslaujos apskr. *Tinklainio rungtynės.* Šiemet liepos 24 d. įvyko Rimšės lietuvių ir lenkų tinklainio rinktinių (komandų) žaidimo rungtynės. Nugalėjo lietuviai 2:1 (46:41). Rugpiūčio 28 d. ta pati Rimšės lenkų rinktinė surengė Antalgės kaime revanžines rungtynes. Rimšiečiai lietuviai ir šį kartą nugalėjo, ir dar sėkmingiau negu aną kartą, nes rungtynės baigėsi 2:0 (30:13) jų naudai.

Pažymėtina, kad Rimšės lenkų tinklainio rinktinė iki šiol buvo nenugalima visoje apylinkėje (jų žaidikai ir šiemet tie patys).

Tinklainio žaidimas Rimšės apylinkėje yra labai mėgiamas. Žaidžia ne vien jaunimas, bet ir vedę žmonės. Žaidimo susirenka pasižiūrėti ir kitų kaimų jaunimas. Ta proga visi bendrai padainuoja, pažaidžia, pašoka.

Rugpiūčio 14 d. Antalgės kaimo jaunimas buvo surengęs Ilgio ežere pasiirstymą laiveliais. Į šią pramogą buvo paprašęs ir kitų kaimų jaunimą. Dalyvavo iš viso 40 asmenų. Besiirstydamas jaunimas padainavo gražių lietuviškų dainų, vėliau saloje pažaidė, pasilinksmino.

Per šios vasaros atostogos Antolgėje vasarojo keturi iš kitur atvykę lietuviai svečiai. Jų tarpe buvo vienas žymus svečias iš Kauno — „Trimito" redaktorius Jonas Kalnėnas su šeima.

Antalgiečiai šių svečių buvimu labai buvo patenkinti, nes, anot jų, tie vasarotojai prablaivė jų pilką gyvenimą. *J. Kernius.*

Gaigaliai, Gervėčių valsč. *Neatsilieka.* Nors šis kaimas dar vos dveji metai, kai yra išsiskirstęs į vienkiemius, bet jau junta, kad dabar lengviau yra gyventi, negu kaime.

Šiemet vasara buvo sausa. Tačiau Gaigalių javų derlius yra nepermenkiausias, o ypač geras buvo vasarojas.

Kultūros atžvilgiu Gaigaliai yra kiek atsilikę nuo kitų kaimų. Bet vis dėlto vietoje nestovi.

Žibuoklė.

VILNIAUS KRONIKA

Dėl lietuvių ūkininkų ekskursijos vis dar nėra atsakymo

Prieš kelias savaites buvo paduotas vidaus reikalų ministerijai prašymas, kad lietuvių ūkininkų ekskursijai būtų leista vykti Lietuvos Valstybėn.

Tenka sužinoti, kad iki šiol ekskursijos organizatoriai dar nėra gavę jokio atsakymo. Kaip buvo rašyta, kelionių biuras „Orbis" Vilniuje irgi sumanė suorganizuoti ekskursiją į Lietuvą ir net paskyrė išvykimo datą—šio mėn. 24 dieną. Apie šią ekskursiją „Orbis" paskelbė tik lenkų laikraščiuose ir iki šiol nežinia ar lietuviai galės prisirašyti, ar ne. Taip pat dar nežinia, ar šiai „Orbiso" ekskursijai bus gautos vizos.

Lenkų spaudoje pasirodė žinių, kad Vilniaus žydų pramonininkų grupė norėjo irgi surengti ekskursiją Lietuvos Valstybėn, bet negavo vizų.

Išnuomotos Liet. Labdarybės D-jos dirbtuvės

Vilniaus Liet. Labdarybės Draugijos valdiškas likvidatorius J. Švedas nuo šių mokslo metų pradžios išnuomojo šios draugijos iki šiol laikytas amatų dirbtuves. Išnuomojo tų dirbtuvių ligšioliniams vedėjams, būtent: stalių dirbtuvę Jonui Uškevičiui, šaltkalvių—Česlovui Karoliui, vyrų drabužių siuvyklą — Kucharevičiui, moterų drabužių siuvyklą—naujai tos siuvyklos vedėjai M. Paukštytei. Batsiuvių dirbtuvė sulikviduota, nes jai neatsirado nuomininko, o jos mokiniai išskirstyti po privačias miesto batsiuvių dirbtuves.

Tenka sužinoti, kad dirbtuvės išnuomotos su sąlyga, kad jose ir toliau galėtų darbuotis ir lavintis šios draugijos bendrabučiuose laikomi auklėtiniai ir auklėtinės.

Byla dėl Lietuvių Ligoninės

Rugsėjo 13 d. Vilniaus civilinis teismas pradėjo nagrinėti bylą dėl Vilniaus Lietuvių Ligoninės. Atsakomybėn buvo patraukti Lietuvių Sanitarinės Pagalbos Draugijos valdyba ir ligoninės direktorius Dr. Vytautas Legeika už tai, kad šiemet vasario mėnesį be administracinės valdžios leidimo Lietuvių Sanitarinės Pagalbos D-ja savo ligoninę išnuomojo jos vedėjui Dr. Vytautui Legeikai.

Neįteikus atitinkamu būdu Sanitarinės Pagalbos D-jos valdybai į teismą pakvietimo, byla atidėta kitam kartui.

×

Dr. Vytautas Legeika praėjusią savaitę išvyko Kaunan. Šiomis dienomis jis turėjo pasikalbėjimą su „Lietuvos Aido" atstovu, kuriam suteikė apie savo vedamąją ligoninę kai kurių žinių.

Kaip žinome, šiemet Vilniaus Lietuvių Ligoninė mini savo gyvavimo 20 metų sukaktuves. Ji buvo įsteigta 1918 metais Minske, o vėliau perkelta į Vilnių, kur anksčiau veikė kaip Lietuvių Sanitarinės Pagalbos klinika, o dabar jau keleri metai kaipo tikra ligoninė.

Nepriėmė į Teatro Institutą

Alfonas Munčelis, kuris iki šiol Vilniuje ir provincijoje vaidindavo lietuviškuose vakaruose kaipo artistas - mėgėjas, norėjo įstoti į Teatro Institutą Varšuvoje. Tačiau į šį institutą A. Munčelis buvo nepriimtas.

Kun. F. Nevieros byla

Praėjusių metų gruodžio mėnesį Vilniaus apygardos teismas Švenčionyse yra nuteistas trijų mėnesių sąlyginiu areštu buvusį Vydiškių (dabar Parudaminos) parapijos kleboną kun. Fliorijoną Nevierą už tai, kad jis nuo 1935 m. spalių mėnesio iki 1936 m. gegužės mėnesio Vydiškėse netiksliai užrašęs į krikšto metrikų knygas trijų vaikų pavardes, būtent: dviejų vaikų užuot „Rybak" parašęs „Rybokas" ir trečiojo užuot „Bindor"—„Bindaras".

Nuteistajam apeliavus, Vilniaus apeliacinis teismas šią bylą turėjo svarstyti rugsėjo 14 d., bet, gynėjo adv. A. Juknevičiaus prašomas, nesvarstė ir atidėjo kitam kartui, kad būtų apklausti liudytojai ir Vilniaus Arkivyskupijos Kurijos atstovas kaip ekspertas.

„I. K. C." nori Vilniuje Lietuvos konsulo

Žinomas savo priešlietuvišku nusistatymu Krokuvos dienraštis „I.K.C." praneša, kad esą šiemet Vilniuje būsiąs įsteigtas Lietuvos konsulatas.

Kas „I. K. C." apie tai informavo—tik jam vienam težinoma.

Naujas mokyklų kapelionas

Šiemet Belgijoje pabaigęs aukštuosius mokslus kun. Kazys Pukėnas neseniai sugrįžo iš Kauno ir apsigyveno Vilniuje. Jis yra paskirtas dviejų lietuviškų pradžios mokyklų kapelionu, būtent, valstybinės ir „Kultūros" d-jos privatinės pradžios mokyklos.

„Lietuvos Žinių" korespondentas

Teko patirti, kad ligšiolinis „Vilniaus Žodžio" bendradarbis Vincas Žilėnas esąs paskirtas Kauno dienraščio „Lietuvos Žinios" korespondentu Lenkijoje.

Bulgarų žurnalistas Vilniuje

Šiomis dienomis viešėjo Vilniuje bulgarų žurnalistas Jonas Šamovas, didelių Sofijos laikraščių „Mladturist" ir „Planinče" bendradarbis.

J. Šamonas prieš tai lankėsi Skandinavijos valstybėse ir paskutiniu metu viešėjo Lietuvoje, kur į lietuvių spaudą parašė keletą straipsnių.

Atvykęs į Vilnių, J. Šamonas domėjosi vietos lietuvių kultūros ir spaudos gyvenimu.

Iš Vilniaus malonus svečias išvyksta į Varšuvą ir iš ten pro Prahą ir Budapeštą į Bulgariją.

Naujas policijos komisariatas

Iki šiol Vilniuje buvo šeši policijos komisariatai. Dabar yra suorganizuotas dar septintas komisariatas, kurio žinioje bus Žvėryno priemiestis.

Komisariatas pradėjo veikti turi savo buveinę Vytauto gatvėje ir nuo šio mėn. 15 dienos.

Į universitetą daug stoja žydų

Vietos lenkų spauda nusiskundžia, kad šiemet į Vilniaus universiteto medicinos ir farmacijos fakultetus stoja daug žydų. Neatsižvelgiant į lenkų studentų nutarimus, kad žydai į universitetą iš viso nebūtų priimami, šiomis dienomis jau paaiškėjo, kad į minėtus du fakultetus iš paduotų prašymų yra 30% žydų.

Paieškojimai

Zosė Rimašienė iš Švenčionėlių Strzałkowa g-vė 1, ieško brolio, geležkeliečio,

Petro Kvetkausko

kilusio iš Švenčionių apskr., buvusio prieš karą Kaune, o karo metu Rusijoje. Kas apie tai žinotų, prašau pranešti minėtu adresu.

Įvairumai

Užgesusių ugniakalnių krašte

Vienas įdomiausių Prancūzijos kraštų yra Auvergne. Tai užgesusių ugniakalnių kraštas. Turistams sudominti tuo kraštu Prancūzijos geležinkelių bendrovės ruošia net specialią parodą Paryžiaus geležinkelio stoties Gare d'Orsey salėse. Tame krašte yra daug užgesusių ugniakalnių, kurių krateriai dabar yre pilni vandens ir sudaro atskirus, nepaprastai gilius ežerus kalnų viršūnėse. Pvz., Puy de Sancy ežeras yra 1886 metrų aukštumoje. Turistus į jį kelia tam tikras keltas. Lac Pavin ežeras yra 1200 metrų aukštumoje ir 94 metrų gylio. Po Puits de Padirac ežeru 103 metrai po žeme teka požeminė upė, kuria turistai gali irstytis valtelėmis. Į tą požeminę upę veda natūrali praraja, kurios šlaitu yra turistams įtaisyti iki pat upės laiptai, o paskui turistai plaukia laiveliais požemine upe per nepaprastai gražias išsvarvėjusių uolų grotas. Ta požemine upe galima plaukti net tris kilometrus.

Prie to užgesusių ugniakalnių krašto priklauso ir Roqueforto aukštas uolotas pajūrio krantas su nepaprastai gražia Aveyrono pilimi. Tai yra visame pasaulyje pagarsėjusio rokforo (Roquefort) sūrio kraštas. Čia to sūrio kasmet pagaminama iki devynių milijonų kilogramų. Tas sūris gaminamas iš avių pieno. Už tai čia laikoma nemažiau kaip 700.000 avių.

Dviratininko susitikimas su lokiais

Užsienio laikraščiai praneša gana keistą nuotykį, kai vienas dviratininkas susitiko su lokiu. Tai atsitiko Estijos pietuose, Vyrumo apylinkėse. Kažkoks mokytojas norėjo ramiai praleisti savo atostogas. Todėl nuvyko į Vyrumo apylinkes, kur daugiau miškų ir mažiau žmonių. Vykdamas jis žinojo, kad tose apylinkėse yra kažkokia atskira vasarvietė. Į vasarvietę jis vyko miško takeliu, bet staiga pamatė, kad priešais ateina lokienė su dviem mažiukais lokiukais.

Jis tuo takeliu važiavo dviračiu, bet pamatęs lokienę staiga sustojo ir nebežinojo kas daryti. Dviračiu kur nors pasukti į šoną buvo neįmanoma, nes aplinkui buvo miškas, o pasukti atgal taip pat nebegalėjo, nes išgirdo iš užpakalio kito lokio maurojimą, kuris matyti manė, kad mokytojas su dviračiu nori jį užpulti.

Dviratininkas pasiliko stovėti vietoje ir laukti, kas toliau atsitiks. Bet čia jį išgelbėjo lokiukai. Jie pamatė bestovintį žmogų ir iš jo mumo pradėjo prie jo eiti artyn, o kartu su jais artėjo ir lokienė, sekdama savo vaikus. Bet čia įsimaišė lokys. Jis išėjo iš tankmės ir, sugriebęs lokiukus ir uždavęs kiekvienam po porą „antausių", nuvarė juos į tankmę. Lokys „bijojo, kad žmogus jiems ko nors blogo nepadarytų ir todėl nusprendė pasitraukti į šalį su visa šeima.

„M.L."

Davė perpilti net 28 litrus savo kraujo

Neseniai Budapešto ligoninėje mirė per automobilio katastrofą sužeista Magda Brvet. Ši mergina, rašo užsienio spauda, pagarsėjo tuo, kad yra davusi perlieti savo kraujo net 28 litrus ir 150 gramų. Tuo savo krauju ji yra išgelbėjusi šimtus gyvybių. Kaip žinoma, žmonių kraujas skirstomas į tam tikras grupes ir perpilant reikia rasti atitinkamą kraują.

Magdos Brvet kraujas buvo gana savotiškas, tiko daugeliui ligonių. Nors dažnai operacijų metu ji netekdavo daug kraujo, tačiau visada buvo tvirta ir sveika. Kai automobilis, kuriuo ji važiavo, atsitrenkė į stulpą ir apvirto, iš po jo skeveldrų ištraukta kraujuose paplūdusi mergina. Nuvežus ją į ligoninę, pasisiūlė daugybė žmonių, Magdos išgelbėtų, duoti perpilti jai savo kraujo. Tačiau buvo per vėlu. Netekusi daug kraujo Magda mirė.

PO HITLERIO KALBOS

ti policiją ir jos pareigas atiduoti burmistrams ir valsčių pirmininkams,

3) Apriboti žandarmerijos veikimą ir

4) Kariuomenę sutalpinti kareivinėse, atskirant ją nuo gyventojų.

Šiuos Henleino reikalavimus spauda vadina ultimatumu.

Čekoslovakijos vyriausybė šiuos Henleino reikalavimus atmetė ir visos derybos tuo pačiu buvo nutrauktos. Nepriėmus Henleino reikalavimų ir nutraukus derybas, Čekoslovakijos vokiečių partijos vadovybė perkėlė savo štabą iš Prahos į Sudetus.

Čekoslovakijos vokiečiai bruzda

Oficialiai pranešama, kad šio mėn. 14 dieną vakare Prahoje per radiją buvo pranešta apie padėtį valstybėje. Podraug pranešta, kad paskutinieji įvykiai vokiečių gyvenamame krašte yra sukilimo pobūdžio. Komunikate sakoma, kad daugelyje vietų tarp policijos, žandarmerijos ir kariuomenės įvyko susirėmimų su sukilėliais, kurie buvo apsiginklavę šautuvais, kulkosvaidžiais ir rankinėmis granatomis. Toliau komunikate sakoma, kad sukilimas, išskyrus vieną vietą, buvo numalšintas.

Įvykių metu buvo užmušta 23 žmonės ir 75 sužeisti.

Ryšium su tuo, Čekoslovakijos vyriausybė įsakė Sudetų krašto atsarginiams tuojau atvykti į paskirtus pulkus. Oficialiai pranešama, kad daugelis vykiečių atsarginių neatvyko į pulkus.

Ką į tai užsienis?

Kaip žinia, kanclerio Hitlerio kalbos visa Europa laukė nekantriai. Dabar, kada ši Vokietijos kanclerio kalba žinoma ištisai, ją kiekvienas savaip įvertina.

L o n d o n o spauda pažymi, kad, nors Hitleris ir neišdėstė aiškiai savo reikalavimų dėl Čekoslovakijos vokiečių, bet ir toliau padėtis lieka neaiški. Ta proga anglų dienraščiai pažymi, kad Hitleris savo kalba paskatino Čekoslovakijos vokiečius.

Panašiai rašo ir P a r y ž i a u s spauda, pažymėdama, kad Hitleris jokių ultimatinio pobūdžio reikalavimų nepastatė ir todėl ilgam ar trumpam Europos krizis praėjo. Kiti prancūzų laikraščiai tiki, kad gal dar pavyks susitarti.

Visiškai kitaip rašo R y m o spauda, kuri sutartinai palaiko vokiečių reikalavimus. Be to, kai kurie italų dienraščiai, komentuodami Hitlerio reikalavimą, kad Čekoslovakijos vokiečiams būtų duota teisė patiems apie save spręsti, vadina reikalavimu plebiscito.

Dar aiškiau pasisakė B e r l y n o spauda, kuri visais balsais pritaria Hitlerio kalbai, pažymėdama, kad po šios kalbos neliko jokių neaiškumų ir atėjo vyriausias laikas čekams susitarti su vokiečiais ir nustoti juos persekioti.

×

Podraug telegramos praneša, kad Čekoslovakijos ministerių kabinetas tuojau po Hitlerio kalbos buvo susirinkęs posėdžio, kuris užtruko visą naktį.

Taip pat šio mėn. 13 dieną įvyko beveik visų Europos didžvalstybių ministerių kabinetų posėdžiai, kuriuose buvo svarstoma susidariusi Europoje padėtis po pasakytos Hitlerio kalbos. Apie kalbamus posėdžius spaudoje mažai rašoma.

Čemberlenas atvyko pas Hitlerį

Ryšium su susidariusia padėtimi Čekoslovakijoje, šio mėn. 14 dieną popietinėmis valandomis paskido visoje Europoje sensacinga žinia: — Anglijos premjeras Čemberlenas pasisiūlė atvykti į Vokietiją ir čia asmeniškai su Hitleriu aptarti Čekoslovakijos reikalus. F. Hitleris sutiko priimti Čemberleną, kuris šio mėn. 15 dieną ryta išskrido lėktuvu iš Londono į Vokietija ir tą pačią dieną kalbėjosi su Hitleriu.

Kokie bus šio nepaprastai sensacingo susitikimo rezultatai, tuo tarpu dar nežinia ir apie tai skaitytojams galėsime pranešti tik kitame „Aido" numeryje.

Nejaugi plebiscitas?

Kancleris Hitleris savo kalboje aiškiai nepasakė apie Čekoslovakijos vokiečių plebiscitą, bet dabar aiškėja, kad vargiai šis klausimas bus išspręstas be plebiscito.

Apie plebiscito galimumą paskido gandai Paryžiuje, kur politiniuose sluoksniuose manoma, kad artimiausiu metu Čekoslovakijos vyriausybei bus pasiūlyta paskelbti vokiečių gyventojų plebiscitas. Tik kol kas neaišku, kas pasiūlys. Spėjama, kad tai padarys Runcimanas, kuris pasiūlys plebiscitą, kaipo galutinę priemonę šiam klausimui išspręsti. Pažymėtina, kad šiuo metu jau niekas rimtai netraktuoja paskutinio Čekoslovakijos vyriausybės pasiūlymo, kuris turėjęs būti galutinė nuolaida.

Tačiau vėl neaišku, ar su plebiscitu sutiks Čekoslovakijos vyriausybė.

Galutinės išvados

Sprendžiant iš aukščiau paduotų žinių, matome, kad šiuo metu politinė Europos padėtis yra labai rimta ir nežinia kuo visa tai baigsis. Tačiau reikia tikėtis, kad atsargių politiku, o ypač Anglijos, šį reikalą įsikišimas, dar gali išgelbėti taiką.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5 — 1. Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 2 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. **Skelbimų kaina:** tik ketvirtame puslapy 20 skatikų už eilutę.

Leidėjas ir atsak. redaktorius **Liudvikas Cicėnas.**

„RUCH" spaustuvė, Tatarska 6. Telef. 21-83